

NOORED INIMÕIGUSTE EEST

Inimõiguste hariduse lõimimine noortevaldkonda

POLIITIKASOOVITUSED

SISSEJUHATUS JA TAUST

Strateegiliselt koordineeritud populistlik diskursus on viinud inimõiguste ja inimõiguste hariduse teema poliitiliste vaidluste keskmesse. Debatid hõlmavad ka noorte ja laste õigusi, seega on inimõiguste ja demokraatlike väärtuste kaitsmine Euroopa poliitilistes tegevuskavades üha olulisemaks muutumas¹. Selle taustal on programmi „Erasmus+: aktiivsed noored“ riiklikud agentuurid algatanud projekti „Noored inimõiguste eest“, et edendada sotsiaalset kaasatust, kasutades ära kogu noorsootöö ning selle ja noorte mitteformaalse õppega seotud inimõiguste hariduse potentsiaali². Projekti konkreetsem eesmärk oli edendada ja lõimida inimõigusi ja inimõiguste haridust noortevaldkonnas, toetudes selleks juba olemasolevatele vahenditele³ ja hariduskontseptsioonidele ning kasutades ära kogu Euroopa inimõiguste hariduse valdkonnas tegutsejate võrgustikke. Projekt kestis 2016. aasta detsembrist kuni 2019. aasta detsembrini.

Projekti raames töötati välja sisukad ja tõhusad haridusmoodulid, millel on potentsiaal tekitada noortevaldkonnas sotsiaalseid muutusi ning mis seega aitavad kõigil tasanditel kaasa noortevaldkonnas inimõiguste hariduse strateegia väljatöötamisele ja rakendamisele. Projekt hõlmas inimõiguste hariduse mõõtmete käsitlemist noorsootöötajate haridus- ja koolituskontseptsioonides, sealhulgas uuringu „[Inimõiguste haridus ja noorsootöö](#)“ kaudu. Samuti on see aidanud kaasa programmi Erasmus+ riiklike agentuuride praegusele tööle inimõiguste hariduse edendamisel noorsootöö kaudu.

Projektis „Noored inimõiguste eest“ osalenud koolitajate ja noorsootöötajate vaatenurgast selgitati välja koolitusvajadus. Vajadus koolituse järele oli ebaühtlane, kuna spetsialistid olid inimõiguste haridusse kaasatud eri aegadel. Seega vajas koolituskontseptsioon terviklikku lähenemisviisi ja uusi, haridusmõõtmest kaugemale ulatuvaid formaate, võttes arvesse inimõiguste teema mitmetahulisust ja keerukust, mis hõlmavad intellektuaalseid, ühiskondlikke, juriidilisi, poliitilisi, programmilisi ja digitaalseid aspekte.

Lühidalt öeldes: programmi Erasmus+ 3. põhimeetme raames rahastatud projekt „Noored inimõiguste eest“ arendas, laiendas ja toetas mitteformaalse hariduse metoodikate lõimimist noorsootöö kaudu ning edendas inimestevahelist mõistmist, sallivust ja austust.

¹ Muu hulgas töötas Euroopa Liit 2012. aastal välja inimõiguste ja demokraatia strateegilise raamistiku, et muuta EL-i poliitika järjepidevamaks; 2015. aastal võtsid haridusministrid Pariisis vastu deklaratsiooni hariduse kaudu kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta. 2017. aasta juunis Euroopa Nõukogu korraldatud Euroopa demokraatlike kodanikuõiguste ja inimõiguste alase hariduse tuleviku teemalises konverentsil „Õpime teistega koos elama“ esitati soovitusi edasiseks tegevuseks.

² Projekti partnerid olid Eesti (juhtivpartner), Saksamaa, Prantsusmaa, Austria, Belgia flaamikeelse kogukonna, Slovakkia, Horvaatia ja Läti riiklikud agentuurid.

³ Euroopa Nõukogu hartat demokraatlike kodanikuõiguste ja inimõiguste alase hariduse kohta saab pidada keskseks dokumendiks, milles on seletatud ka selles dokumendis kasutatud termineid: <https://www.coe.int/en/web/edc/charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education>.

Projekti lõpus töötati välja mitu soovitusi, mida oli võimalik sügavamalt arutada 2019. aasta 29.–30. oktoobril Tallinnas Eestis peetud lõppkonverentsil. Pärast arutelusid vaadati soovitusi uuesti üle ning neid täiendati konkreetsete meetmete ja tegevuste ettepanekutega, mida noortevaldkonnas tegutsejad ja selle valdkonna huvirühmad võiksid rakendada.

Soovitusid inimõiguste hariduse kohta noortevaldkonnas on jagatud viide peatükki, mis on järgmised.

1. Noorsootöö keskkonnad ja nende seos inimõigustega
2. Haridus ja koolitus pädevuse arendamiseks
3. Valdkondadevaheline koostöö inimõiguste teema peavoolustamiseks
4. Paremad poliitilised tingimused inimõiguste teema peavoolustamiseks
5. Inimõiguste teema peavoolustamisega tegelevad programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid ja Euroopa noorteprogrammid

Igas peatükis käsitletakse üldisemaid soovitusi eri huvirühmadele ning noorsootöös, noorsoopoliitikas ja noorte haridusvaldkondades tegutsejatele, samuti loetletakse konkreetseid meetmeid ja tegevusi, mis aitavad soovitusi rakendada, ning projekti „Noored inimõiguste eest“ järelmeetmeid.

Soovitusid eeldavad ambitsioonikust ning neid pole võimalik rakendada lihtsasti ja ühekorraga. Mõni meede võib olla lühiajalisem, samas kui teiste realiseerimiseks on vaja rohkem aega. Ka raha ja haldusvahendid, sealhulgas tööjõud, mida on vaja dokumendis püstitatud ülesannete täitmiseks, võivad olla mitmekesised ja raskesti leitavad. Samuti jääb õhku küsimus, milline võiks olla tulevase algatuse „Noored inimõiguste eest“ edasiviiv jõud.

SIISKI ON OLULINE ASJAGA ALGUST TEHA NING VARASEMAID SAAVUTUSI TÄIENDADA – MÕISTAGI IGA KAASATUD JA KUTSUTUD RÜHM OMAS TEMPOS.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

1. NOORSOOTÖÖ KESKKONNAD JA NENDE SEOS INIMÕIGUSTEGA

Nagu on määratletud Euroopa Liidu Nõukogu järeldustes, milles käsitletakse kvaliteetse noorsootöö rolli noorte arengus, heaolus ja ühiskondlikus kaasatuses, on noorsootöö lai mõiste, mis hõlmab mitmesuguseid sotsiaalseid, kultuurilisi, haridus- ja poliitilisi tegevusi, mida viivad läbi noored, neid tehakse koos noortega või noorte jaoks. Noorsootöö kuulub nii koolivälise hariduse kui ka konkreetsete vabaajategevuste valdkonda ning võib olla korraldatud eri viisidel, eri kujul ja eri keskkondades ning toimuda kohalikul, piirkondlikul, riiklikul või Euroopa tasandil. Kooskõlas noorsootöö määratlusega on oluline kajastada inimõigusi noortega töötamise eri kontekstides juba põhimõtteliselt ning mitte ainult seoses sotsiaalse kaasamise või liikuvuse programmidega. Noorsootööd rakendatakse mitmesugustel aladel ja valdkondades, nagu mobiilne noorsootöö, noorte sotsiaaltöö, avatud noorsootöö, tänavatöö, noorteklubid või -keskused jne. Töö põhineb demokraatlikel ja sotsiaalsetel väärtustel ning kultuuridevahelisel mõistmisel, mistõttu mängib see olulist rolli kõigis eluvaldkondades inimõiguste edendamisel ja kaitsmisel. Seega võib noorsootööd määratleda inimõiguste tegevusena.

Seetõttu

- peab noortevaldkond ise välja töötama rohkem emantsipeerivaid haridusstrateegiaid ja positiivseid narratiive, mis teevad nähtavaks, et noorsootöö pakub noortele ruumi, kus nad saavad arendada oskusi tulevase maailma tarvis, kus me tahame elada, ning et noorsootöö osaluspõhine korraldus võib olla eeskuju ja näide heast tavast, mida saab rakendada ka teistes poliitikavaldkondades;
- peab noorsootöö kaasama kõiki noori ning pöörama erilist tähelepanu peamistele noorte sihtrühmadele, nagu erisuguste võimetega rühmad, „paberiteta“ noored, noored kodutud, LGBTIQ+ noored, roma noored ning noored sisseändajad, pagulased ja varjupaigataotlejad, samuti asjaomastele ja päevakajalistele küsimustele, nagu võitlus vihkamist õhutavate avalduste, diskrimineerimise, häbimärgistamise, kindlate rühmade pihta suunatud vaenu või vägivalla vastu ning keskkonnasäästlikkuse, soolise võrdsuslikkuse jms eest;
- tuleb kõigil noorsootöö aladel ja areenidel ning kõigis noorsootöö keskkondades suurendada teadlikkust noorsootöö ja inimõiguste vahelistest seostest nii organisatsiooniuksuste sees kui ka neist väljaspool ning tegeleda inimõiguste küsimustega; lisaks peaksid noorteorganisatsioonid kaasama inimõigused oma tegevusse vahendina, mille kaudu saab selliste igapäevatöö raskustega toime tulla nagu eelarvamused ja/või diskrimineerimine, kaitses sealjuures mitte ainult tõrjutud ja vähemuses olevate rühmade inimõigusi;
- tuleb kutselisi ja vabatahtlikke noorsootöötajaid toetada eelarvesätete, hariduse ja koolituste ning kvaliteetsete materjalide ja vahendite pakkumise kaudu, et täita kvaliteedistandardeid ja lõimida inimõigusi nende keerulises töös;
- kutsutakse mitteformaalset haridust pakkuvaid ja igasuguseid noorsootöö pakkujaid töötama välja sobivaid õppevahendeid, näiteks kontseptsioone, materjale, andmebaase, käsiraamatuid ja koolituskavasid eri keskkondade jaoks, ja kohandama olemasolevaid õppevahendeid riiklikele, piirkondlikele ja kohalikele oludele ning noorte igapäevaelu kogemustele;
- julgustatakse noortega töötavaid asutusi, sealhulgas koole ja noorsootöö pakkujaid, edendama kogemuste ja teadmiste vahetust ning koostööd kõigi noorsootöö alade ja valdkondade vahel, kaasa arvatud konkreetsete sihtrühmadega seotud noorsootöö asutuste ning enda konkreetsest noorsootöö valdkonnast väljapoole jäävate, kuid seotud aladega, millega noored tegelevad, näiteks spordi-, keskkonnakaitse- või inimõiguste kaitse organisatsioonidega.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MEETMED JA TEGEVUSED

- ▶ Kõigi noorte kaasamisel ning peamistele sihtrühmadele ja asjaomastele ja päevakajalistele teemadele erilise tähelepanu pööramisel peaksid noorsootöö pakkujad
 - edendama inimõiguste rakendamise tava mitteformaalsete õppemeetodite, teavitustegevuse ja ennetuse ning valdkondadevahelise koostöö kaudu;
 - reageerima kiiresti noorte seas päevakajalisimatele teemadele ning nende huvidele, vajadustele ja suhtumistele inimõigustesse, olenemata tegevuskeskkonnast ja -alast; võimestama noorsoo- ja sotsiaaltöötajaid inimõiguste valdkonnas, et neid aktiveerida;
 - suurendama teadmisi ja teadlikkust teistest kultuuridest, traditsioonidest jne.
- ▶ Inimõiguste ja inimõiguste haridusega tegelemisel kõigis noorsootöö valdkondades ja keskkondades peaksid noorsootöö pakkujad
 - võimaldama hõlpsat juurdepääsu inimõigustega seotud teemadele ning muutama inimõiguste haridust käsitlevad dokumendid kõigile kättesaadavaks ja koolitama noorsootöötajaid neid kasutama;
 - lisama inimõiguste küsimused programmide taotlusvormidesse.
- ▶ Inimõigustest lähtuva noorsootöö jaoks ühise eetikakoodeksi väljatöötamisel peaksid noorsootöö pakkujad
 - määrama kindlaks kvaliteedistandardid, mis oleksid inimõiguste teemal noorsootöö ja inimõiguste hariduse alus;
 - korraldama ümarlaudu ja avalikke eetikakoodeksi teemalisi arutelusid kohalikul, piirkondlikul, riigi ja rahvusvahelisel tasandil.

2. HARIDUS JA KOOLITUS PÄDEVUSE ARENDAMISEKS

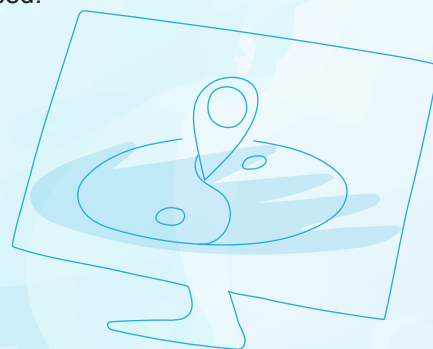
Viimastel aastatel on noorsootöötajate hariduse ja koolitamise, samuti noorsootöös pädevuse arendamise ja kvaliteedi tagamise tähtsus üha kasvanud, eelkõige seoses kavatsusega rajada ühine alus noorsootöö ja mitteformaalse õppe tarvis üle Euroopa. Selle eesmärgi saavutamiseks hakati hoogsamalt välja töötama pädevusmudeleid, mis määratlevad noorsootöötajate tänapäeval vajaminevad oskused, suhtumised ja teadmised, eriti Euroopa koolitusstrateegia „Erasmus+: aktiivsed noored“ raames. Ehkki noorsootööd võib määratleda inimõiguste tegevusena, kuna see põhineb inimõigustel, on vaja inimõiguste küsimusi ja nendega seotud oskusi pädevusmudelites ning vastavates haridus- ja koolitusstrateegiates rohkem kajastada.

Soovitlusi

- peaksid eri tasandite noorsootöötajate, tegevusjuhtide ja sotsiaaltöötajate/sotsiaalpedagoogide hariduse ja koolitamise eest vastutavad avalikud asutused looma ja toetama noorsootöötajate kutseprofiile ja haridusteid ning lõimima inimõiguste küsimused kontseptsioonidesse, strateegiatesse ja programmidesse, sidudes need samal ajal vastavate pädevusmudelitega ja kaasates need riiklikesse kvalifikatsiooniraamistikesse;
- peaksid noorsootöötajate haridus- ja koolitusasutused, sealhulgas ülikoolid, samuti noorte vabaühendused ja täiendusõppeasutused tugevdama noorsootöötajate kutsearengut ja suurendama suutlikkust inimõiguste valdkonnas ning lõimima inimõiguste küsimused noorsootöötajatele mõeldud haridusprogrammide ja koolituste õppekavadesse, sidudes samal ajal tegevused Euroopa ja riigi tasandi pädevusraamistike ja vastavate kvaliteedistandarditega;
- palutakse formaalse ja mitteformaalse hariduse pakkujatel ülikoolides, noorsootöösasutustes ja noortevaldkonna vabaühendustes tugevdada koostööd, kuna see on noorsootöötajate hea väljaõppe saavutamisel, teadmussiirde jaoks ning ühiste inimõiguse hariduse strateegiate loomiseks keske tähtsusega. Samal ajal tuleb vältida kontseptsioonide ja tavade killustatust ning tegutseda terviklikult, võttes sealhulgas arvesse selliseid küsimusi nagu osalus, võimestamine, kaitse, heaolu ja kaasatus;
- peavad noorsootöötajatele hariduse ja koolituste pakkujad inimõiguste haridust noorsootöös käsitlema kui võimestamisstrateegiat, võimaldades samal ajal noorsootöötajatel suurendada teadlikkust oma õigustest ja kohustustest teiste ees.

MEETMED JA TEGEVUSED

- ▶ Noorsootajate haridustee rajamisel ja toetamisel ning inimõiguste küsimuste lõimimisel kontseptsioonidesse, strateegiatesse ja programmidesse peaksid noorsootajate hariduse ja koolitamise eest vastutavad avalikud asutused
 - analüüsima ja vajaduse korral muutma noorsootajatele mõeldud õppekavasid, koolitusstrateegiaid ja kontseptsioone ning lõimima inimõiguste küsimused nendesse kontseptsioonidesse;
 - töötama välja strateegilised dokumendid ühiste põhimõtete kohta noorsootajate pädevusmudelites ning inimõiguste küsimuste neisse mudelitesse lõimimiseks;
 - koguma igas riigis pädevusmudelitega seotud materjali ja häid tavasid ning jagama seda teavet riigi ja Euroopa tasandil.
- ▶ Noorsootajate kutsealase arengu tugevdamisel peaksid noorsootajatele hariduse ja koolituste pakkujad
 - käsitlema inimõigusi ja inimõiguste haridust noorsootöö pädevusmudelite lahutamatu osana;
 - tegema inimõiguste põhimõtted kõigi noorsootajate koolituste osaks nii formaalses kui ka mitteformaalses õppes ning kõigis keskkondades.
- ▶ Noorsootajate pädevuse arendamisel, tugevdades koostööd kui noorsootajate hea väljaõppe saavutamise jaoks keskse tähtsusega tegevust, mis pädevust edendab, peaksid hariduse ja koolituste pakkujad
 - looma formaalse ja mitteformaalse õppe asutuste vahelisi koostööprojekte, milles mõlemad pooled saaksid pakkuda oma tugevusi, oskusteavet, häid tavasid ja pädevust;
 - jagama teistega oma pädevust, ühendada jõud ja pühenduda ühisele tegevuskavale, nii et ükski (formaalne ega mitteformaalne) üksus ei peaks olema pädev kõigis valdkondades;
 - looma veebiplatvormi, kus oleks näidatud, kus ja milliseid oskusi saab noorsootaja arendada, ühendades nii formaalsed kui ka mitteformaalsed asutused ja koolitused.

3. VALDKONDADEVAHELINE KOOSTÖÖ INIMÕIGUSTE TEEMA PEAVOOLUSTAMISEKS

Noorte elu mõjutavad paljud valdkonnad ja nende poliitika, eriti formaalse hariduse, tööhõive, sotsiaalküsimuste, tervishoiu, õiguse, keskkonnakaitse, elamumajanduse ja kultuuri alal. Seega saab noorsoopoliitika olla tõhus ainult siis, kui selle sees tehakse koostööd ka teistes valdkondades tegutsejatega ja sekkutakse ka seal, olgu siis era-, avalikus või kolmandas sektoris. Ent kuidas seda inimõiguseid ja inimõiguse haridust tegevusse lõimides teha, kui teistes valdkondades ei suhtuta noorsootösse selle mitteformaalsuse tõttu sageli kuigi tõsiselt? Valdkondadevahelise koostöö potentsiaal inimõiguste edendamiseks ja suutlikkuse suurendamiseks inimõiguste hariduse kaudu vajab süsteemset uurimist, eriti mis puutub noorsootöötajate inimõiguste küsimustega seotud formaalset ja mitteformaalset haridust. Kuid koostöö ei ole ühesuunaline: samuti on vaja selgeks teha, kuidas teistel valdkondadel on võimalik saada kasu inimõiguste teema peavoolustamisest poliitika kujundamisel ja praktikas, tutvustades noorsootöö paljude aastate jooksul välja töötatud häid tavasid.

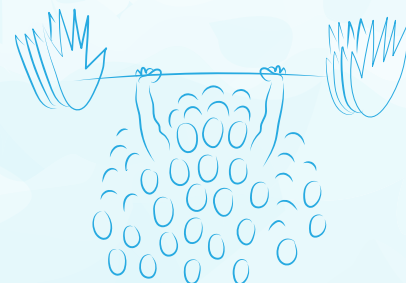
Seetõttu

- peavad kõik ühiskonna huvirühmad, eriti noortevaldkonna omad, panustama inimõiguste kultuuri ehitamisse kõigis eluvaldkondades, eriti neis, mis on noortele olulised, rakendades osaluspõhimõtteid ja luues demokraatlikke kogukondi ja keskkondi ning ühendades eri töövaldkonnad nagu osalemine, varjupaiga taotlemine, töötamine, eluase, tervishoid, haridus jne, selgelt inimõigustega, edendades samal ajal kontaktide loomist, suhtlust ja koostööd valdkonnas tegutsejatega, sealhulgas era- ja ärisektoriga ning kogukonnaelu ja jätkusuutlikkuse kontekstis;
- palutakse riigiasutustel luua meetmeid ja võimalusi, mis võimaldavad edendada inimõigusi ja parandada teadlikkust inimõigustest, tugevdades nende kaitsmist, näiteks õigusvahetalitajate või inimõiguste volinike kaudu, ning pakkudes riigiasutuste töötajatele ja teistele inimõigustekoolitusi, et lõimida inimõigusküsimusi eri poliitikavaldkondadesse ja tegevustesse, mille eest need asutused vastutavad, eriti sellistesse, mis noori enim mõjutavad, nagu haridus ja noorsootöö;
- peavad vastutavad riigiasutused pöörama inimõigustele suuremat tähelepanu kõigis hariduskeskkondades – koolieelse, kooli- ja kõrghariduse ning kutseharidus- ja koolitusasutuste töös –, samuti noorsootöös ja mitteformaalses hariduses, peavoolustades inimõiguste teemat neisse keskkondadesse, et noored õpiksid inimõiguste kohta, nende nimel ja nende kaudu, ning viies formaalse ja mitteformaalse õppe keskkonnad ning õpetajad ja noorsootöötajad omavahel kokku, et koos õppida ja avastada inimõiguste haridust;
- peaksid koolid oma õpilastele loodud õppekavadesse lisama teemad, mis arendavad inimõigustega seotud teadmisi, oskuseid ja suhtumisi. Seda tehes tuleks rakendada inimõiguste teema suhtes kogu kooli kaasavat lähenemisviisi, nii et kõik koolikogukonna liikmed (koolijuhid, keskastme juhid, õpetajad ja muud töötajad, õpilased, lapsevanemad ja perekonnad) tunneksid end selle eest vastutavana ja osaleksid aktiivselt inimõiguste küsimustega tegelemises. Samuti peaks lähenemisviis olema valdkondadeülene, mis kätkeb tugevamat koostööd laiemal kogukonnaga ja rohkemate huvirühmadega, sealhulgas noorsootöö organisatsioonid ja vabaühendused, kes on inimõiguste alal kogenud. Julgustada tuleks samal ajal ka osalemist inimõigustega seotud algatustes väljaspool klassiruumi, et täiendada formaalses õppes harilikult rakendatavat teadmistekeskset lähenemisviisi.

MEETMED JA TEGEVUSED

- ▶ Et edendada inimõiguste teema suhtes kogu kooli kaasava lähenemisviisi rakendamist, peaksid haridusministeeriumid aitama programmi Erasmus+ riiklikel agentuuridel, noorsootöö pakkujatel, vabaühendustel ja seotud partneritel
 - olla partneriks koolide ja formaalse hariduse pakkujatega võrdsetel alustel;
 - korraldada koolides infoseminare koostöös (noorte) vabaühenduste ja kodanikuühiskonnaga;
 - korraldada koostöös noorte ja teiste vabaühendustega õpetajatele koolitusi;
 - edendada koolides eakaaslastevahelise õppe rakendamist (õpetajad õpetajatele, õpilased õpilastele);
 - suurendada koolis peamiste inimõiguste haridusega tegelejate suutlikkust;
 - teha inimõigusi ja inimõiguste haridust käsitlevad vahendid kättesaadavaks.
- ▶ Riigiasutuste töötajate ja teiste koolitamiseks inimõiguste alal peaksid koolituste pakkujad ja ametiasutused
 - tegema koostööd noorte ja teiste vabaühendustega, kes suudavad sel alal eksperditeadmisi pakkuda;
 - eraldama rahalisi ja muid vahendeid (noorte) vabaühendustele, et nad saaksid kvaliteetsed programmid välja töötada;
 - kutsuma eri sektorite esindajaid osalema inimõigusi või inimõiguste haridust käsitlevatel koolitustel või muudel üritustel;
 - hõlbustama koostööd eri asjaosaliste vahel.
- ▶ Et ühendada eri töövaldkonnad inimõigustega selgemalt, peaksid noorteorganisatsioonid ja muud vabaühendused
 - tagama konkreetsete inimõiguste küsimustega töötamisel ka teiste valdkonnas tegutsejate osalemise, näiteks kaasates sotsiaalteenuste pakkujad kodutusega seotud tegevustesse.
- ▶ Kontaktide loomise, suhtluse ja koostöö edendamiseks peaksid noorte vabaühendused ja noorsootöötajad
 - kasutama ära erasektoris olemasolevaid nähtavuse ja suhtekorralduse eksperditeadmisi;
 - tagama inimõiguste parema tutvustamise laiemale üldsusele;
 - teavitama erasektorit noortevaldkonnaga koostöö tegemise kasudest;
 - tõstma esile erasektorile olulisi probleeme ning pakkuma ja „müüma“ eksperditeadmisi inimõiguste küsimuste kohta;
 - looma erasektoriga tugevaid sidemeid, pakkudes sellele teenuseid.

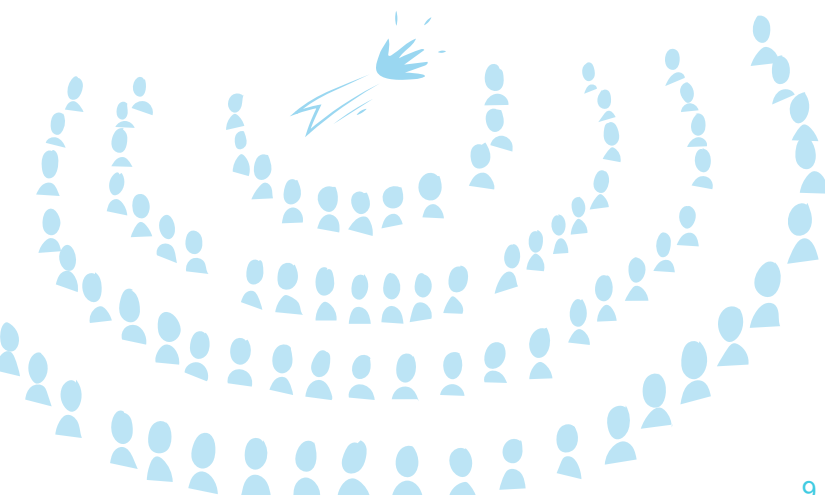
4. PAREMAD POLIITILISED TINGIMUSED INIMÕIGUSTE TEEMA PEAVOOLUSTAMISEKS

Euroopa Liidus on viimastel aastatel poliitilises päevakorras domineerinud majanduskasv ja vaba turu ideoloogia, samal ajal kui demokraatia, inimõigused ja õigusriigi põhimõtted on näinud teisejärgulisena. Vaadates viimase aja poliitilisi suundumusi, on näha, et vajadus ja ootus selliste küsimustega tegelemiseks nagu demokraatlikud väärtused, solidaarsus, väärikus ja kultuuridevaheline mõistmine on pidevalt kasvamas. See kajastub muu hulgas Euroopa haridusministrite Pariisi deklaratsioonis, milles pühenduti demokraatlike kodanikuõiguste ning ühiste vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise väärtuste edendamisele hariduse kaudu. Noorte elu mõjutavad paljud poliitikavaldkonnad ning nendes valdkondades tegutsevatel poliitikakujundajatel palutakse lõimida inimõigusi ja inimõiguste haridust nende vastutusalas, eelkõige hariduse ja noorte valdkonnas, samuti laste õiguste alal ja ÜRO kestliku arengu eesmärkides. Sellega seoses on vaja luua paremad tingimused integreeritud (noorte)poliitika kavandamise arendamiseks ja osutamiseks erinevates valdkondades ja kõigil tasanditel.

Seetõttu

- peavad Euroopa institutsioonid ja EL-i liikmesriigid ning Euroopa Nõukogu tagama valdkondadeülese ja tervikliku inimõigustele tugineva ühtse Euroopa (noorte)poliitika, võttes inimõiguste küsimused tähelepanu keskmesse, eiramata samal ajal inimõiguste rikkumisi. Institutsioone kutsutakse seega kaasama inimõiguste haridust noorsootöös tulevasse Euroopa noorsootöö tegevuskavasse ja Euroopa noorsootöö arendamise lisastrateegiasse;
- peaksid poliitikakujundajad ja ametiasutused kõigil haldus- või ministeeriumistruktuuride tasanditel ning kõigis riikides arendama integreeritud noorsoopoliitikat, tagama kõigile noortele pakutavate ja avatud noorsootöö struktuuride ja noorsootöö korraldamise ning määrama noortega seotud küsimustele konkreetsed eelarveread, eriti küsimustele, mis puudutavad inimõigusi ja inimõiguste haridust ning noorte osalemist;
- peaksid ametiasutused toetama noortenõukogusid, noorte vabaühendusi ja nende võrgustikke, noorteinstituute ning piirkondlikke või kohalikke noortealgatusi ning tunnustama noortealgatusi ja noorteliikumisi poliitikaarutelus partneritena ning edendama kõigile tagatud inimõiguste kultuuri, suurendades samal ajal inimõiguste hariduse emantsipeerivat mõju ja sidudes selle noorte tegelikkuse ja muredega;
- peavad noortevaldkonna kesksed isikud, näiteks noorteprogrammide edendajad ja juhid, noorsootöötajad, ametiasutused jne, parandama teadlikkust demokraatlike kodanikuõiguste ja inimõiguste hariduse olulisusest ning julgustama inimõiguste hariduse lõimimist noortevaldkonnas haridustegevuse kaudu nii formaalse kui ka mitteformaalse hariduse raames. Samuti peavad nad parandama inimõiguste mõistmist kõigile olulise küsimusena, vältides samal ajal inimõiguste käsitlemist üksnes õiguslikus/juriidilises mõttes.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

MEETMED JA TEGEVUSED

- ▶ Paremate poliitiliste tingimuste soodustamiseks peaksid kõik noorsoopoliitika kujundajad ja noorsootöö pakkujad
 - viima end kurssi päevakajaliste probleemide ja küsimustega, kasutades olemasolevaid teadmisi ja kogemusi, ning jagama põhiküsimusi poliitikakujundajate ja ametiasutustega;
 - tegema nähtavaks ja rõhutama, et poliitikat muuta ja selle nimel tegutseda on võimalik ja realistlik, ning täpsustama, mida on vaja teha meetmete ja jagatud vastutuse küsimuses;
 - rakendama osaluspõhist lähenemisviisi, ühendades ja toetades noori ning võimaldades neil noorsoopoliitika tugevdamises kesket rolli mängida;
 - levitama teadmist ja rõhutama, et inimõigustel põhinev noorsootöö on tähtis ja kvaliteetne ning väärib seega suuremat tunnustamist;
 - teavitama kõiki huvirühmi inimõigustel põhinevast noorsootööst ja kaasama neid sellesse, tegema ettepanekuid tegutsejate ühendamiseks ning kasutama mitmesuguseid mõjuallikaid.
- ▶ Riigiasutused, rahastajad ja vabaühendused peaksid
 - töötama välja ja pakkuma noorsootöötajatele inimõiguste hariduse tegevusi, mida kaasrahastatakse programmi Erasmus+ või Euroopa Nõukogu eelarveridadest;
 - parandama lähenemisviiside kooskõlastamist tegutsejate vahel, tunnistades mitme poliitikavaldkonna seost ja koostööd, eeskätt noorsootöö ja koolihariduse ning mitteformaalse ja formaalse hariduse valdkondade vahel;
 - suurendama demokraatlike kodanikuõiguste ja inimõiguste hariduse tähtsust ning julgustama inimõiguste hariduse lõimimist.

5. INIMÕIGUSTE TEEMA PEAVOOLUSTAMISEGA TEGELEVAD PROGRAMMI ERASMUS+ RIIKLIKUD AGENTUURID JA EUROOPA NOORTEPROGRAMMID

EL-i noorte- ja haridusprogrammide (suhteliselt lühikeses) ajaloos näib, et inimõigused ja inimõiguste haridus mängivad teisejärgulist rolli. Praeguses programmi Erasmus+ juhendis on märgitud, et „haridus, koolitus, noored ja sport võivad anda olulise panuse toimetulekusse sotsiaalmajanduslike muutustega, mis on peamised probleemid, millega Euroopa seisab silmitsi selle kümnendi lõpuni, ning Euroopa poliitilise tegevuskava elluviimisesse majanduskasvu, tööhõive, võrdsuse ja sotsiaalse kaasatuse alal“. Üks programmi eesmärk ja eelisvaldkond 1. põhimeetmes „Noorte vahetusprogrammid ja noorsootöötajate liikuvus“ ja 3. põhimeetmes „Strateegilised partnerlussidemed“ on edendada mitmekesisust, kultuuride- ja uskudevahelist dialoogi ning vabaduse, sallivuse ja inim-, sotsiaalsete ja majanduslike õiguste ühiseid väärtusi. Kuid inimõiguste teema on seni siiski olnud vaid üks paljudest. Sellest tulenevalt soovitatakse projekti „Noored inimõiguste eest“ tulemuste alusel panna programmis Erasmus+ suuremat rõhku inimõigustele ja inimõiguste haridusele ning kutsutakse riiklikke agenteure tuginema saadud kogemustele ja muutma inimõigused ja inimõiguste haridus programmi tulevaste tegevuste jaoks tugevaks tugisambaks.

Seotõttu

- peaksid Euroopa institutsioonid, liikmesriigid ja huvirühmad, näiteks programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid tulevastes EL-i haridus-, koolitus- ja noorteprogrammides tagama, et inimõigustega seotud tegevustele oleks omistatud Erasmus+ programmis ja mujalgi piisav tähtsus, ning looma selged sidemed inimõiguste haridusega. Samal ajal tuleb kaitsta teemade ja sihtrühmade mitmekesisust ning töötada välja selge strateegia inimõiguste teema kaasamiseks ja selgitamiseks, mis moel saaks inimõiguste teemat kaasata projektidesse ühe mõõtmena;
- peavad programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid olema inimõiguste hariduse katalüsaatorid ning tagama projektide mitmekesisuse kaudu piisava püsiva toetuse noorsootöös ja mitteformaalses hariduses, avades samal ajal programmi uutele keskkonnakaitse- ja ühiskondlikele liikumistele ning tehes nähtavaks, et Erasmus+ ja Euroopa solidaarsuskorpus on enam kui lihtsalt liikuvusmeetmed, kuna mõlemad edendavad demokraatlikke väärtusi, põhiõigusi, kultuuridevahelist mõistmist ja kodanikuaktiivsust ning seega suurendavad noorte vastupanuvõimet ja hoiavad ära vägivaldset radikaliseerumist;
- peavad programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid ühes haridus- ja koolitusasutustega kasutama rahalisi vahendeid hästi ära, eraldades samal ajal eelarveraha noortevaldkonnas inimõiguste hariduse tarvis ning toetades inimõigustes hariduses erinevate institutsiooniliste alustega ja erinevatest keskkondadest pärit väärtuslikke ja kasulikke õppevorme ja vahendeid, ning suurendama neid vahendeid riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil;
- peaksid programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid ühes haridus- ja koolitusasutustega kasutama Euroopa koolitusstrateegiat inimõiguste teemalise mitmekesisustatud koolitusprogrammi väljatöötamiseks individuaalsete õppekavadega, mis on avatud paljudele osalejate, noorsootöötajate, õpetajate, hindajate jt rühmadele, ning tagama piisavad vahendid asutuse töötajatele mõeldud inimõiguste teemalise koolituspaketi jaoks, mida saab kasutada ja broneerida asutuse enda võrgustik ning milles koolitaja meeskonda kaasatakse riikliku agentuuri juba koolitatud töötajaid ja pakutakse materjale, kontseptsioonide väljatöötamise teenuseid ja muud tuge.

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

MEETMED JA TEGEVUSED

► Programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid ja noortevaldkonnas inimõiguste ja inimõiguste haridusega tegelejate kogukond peaksid

- looma platvormi nii veebis kui ka väljaspool suhtlemiseks, koostöö ja teavituse tegemiseks ja teabe vahetamiseks, mis ühendaks kõiki selles valdkonnas tegutsejaid;
- toetama ja edendama olemasolevate inimõiguste programmide ja inimõiguste hariduse programmide, heade tavade, vahendite, tööriistade, mängude, ürituste ja infomaterjalide pakkumist ja süstematiseerima seda andmebaaside kaudu ning pakkuma vahendeid nende levitamiseks, et need oleksid Erasmus+ programmist kasusaajatele ja muudele osalistele kättesaadavad;
- käsitlema ja täpsustama inimõiguste küsimusi taotlusvormides, programmijuhendites, mõju mõõtmise vahendites, sõnastikes, käsiraamatutes jms.

► Programmi Erasmus+ riiklikud agentuurid ja noortevaldkonnas programmi eest vastutavad asutused peaksid

- looma tugistruktuuri inimõiguste tegevuste edasiseks rakendamiseks ning kasutama SALTO võrgustikku selle teema lõimimiseks oma töösse;
- kaasama programmi tegevustesse uute ühiskondlike, keskkonnakaitse- ja muude liikumiste liikmeid;
- täpsustama inimõiguste haridusega seotud küsimusi kaasamisstrateegiates ning tegema algatusi noorte ja noorsootöötajate sihtrühma mõjutamiseks;
- avaldama programmi Erasmus+ raames riiklike agentuuride käsiraamatu inimõiguste hariduse kohta, mida toetuse saajad saaksid kasutada.

► Projekti „Noored inimõiguste eest“ riiklike agentuuride konsortsium peaks

- korraldama aegsasti järelkohtumise, et toetada projekti tulemusi ning luua uus strateegiline partnerlus ja vastavalt uus inimõiguste hariduse projekt TCA ja NET kaudu;
- levitama neid soovitusi ja loetletud meetmeid.